

ZASADY ORTOGRAFICZNE DO ĆWICZENIA DO 30 LISTOPADA 2017
(KLASY SIÓDME I GIMNAZJUM)

rZ czy Ź

rZ	Ź
<p>Wymienia się na r w wyrazach pokrewnych lub innych formach tego wyrazu (także w innych językach słowiańskich), np.: marzec – marca, dworzec – dworca, parzysty – para</p>	<p>Wymienia się na g, ź, z, s, dz, dź, d, h, np. ; potężny – potęga, mosiężny – mosiądz, drużyna – druż, Sapieha – Sapieżyna, grożę – groźba, przerażenie – przerazić, wyżej – wysoko.</p>
<p>Po: b, p, d, t, g, k, ch, j, w, np.: brzemie, przygniatać, drzemka, trzmiel, krzyżówka, chrzest, ujrzyć, wrzenie.</p> <p>Wyjątki: Pszczyna, pszczoła, pszenica, bukszpan, kształt, kszyk (nazwa ptaka), wszystko, wszędzie.</p>	
<p>W zakończeniach: -arz (nazw wykonawców czynności lub wyrazów łac. poch.), np.: piekarz, weterynarz; -erz (nazw wykonawców czynności lub rzecz. r. m.), np.: kuśnierz, kołnierz; W przyrostkach: -mierz, -mistrz, np.: ampermierz, sztukmistrz.</p>	<p>W zakończeniach: -aź, np.: sabotaź, podaź, montaź, (recz. r. żeń. lub franc. poch.); -eź, np.: młodzieź, odzieź, papieź, (recz. r. żeń. lub zapożyczonych). W przyrostkach: -yź, -iź; -żar, -żur, -żer, -żerka; -żka, -żca, -żnica; W partykułach: -że, -ź, np.: także, otóź.</p>
<p>W wyrazach nieobjaśnionych (do zapamiętania) np.: porzeczka, korzyść, Murzyn, itd...</p>	<p>W wyrazach nieobjaśnionych (do zapamiętania), np.: życie, żaden, żal, itd...</p>

ZAPAMIĘTAJ !

W przyrostkach **-szy**, za pomocą których tworzymy stopień wyższy przymiotników, piszemy zawsze „sz” bez względu na poprzedzającą spółgłoskę.

Ćwiczenie 5.

Utwórz stopień wyższy i najwyższy przymiotników. Podkreśl „sz” po spółgłoskach:

głupi - głuszy, najgłupszy

drogi -,

ciekawy -,

mądry -,

spokojny -,

mały -,

lekki -,

biedny -,

dobry -,

zgrabny -,

trwały -,

Ćwiczenie 6.

Wpisz podane wyrazy do tabeli.

dyżur, żniwa, mężczyzna, żywica, żyła, burżuazja, żywo, żywiołowo, żywność, inżynierski, pożytecznie, jeżyny, księżycowy, książęcy, młodzieżowy, nieważkość, przeciążenie, pasożytniczy, żałobnie, ryż, życiowy, różowy, żal, plaża, żądanie, pożyczka, żandarm, żebrak, biżuteria, różnie,

rzeczowniki	przymiotniki	przysłówki

Ćwiczenie 7.

Uzupełnij brakującymi literami „ż”, „rz” lub „sz”.

- Ten się kłania pierw...y , kto g...eczniej...y.
- Pan ka...e, sługa musi.
- Jemy, aby ...yć, nie ...yjemy, aby jeść.
- Historia lubi się powta...ać.
- Ka...dy kij ma dwa końce.
- Głód jest najlep...ym kucha...em.
- Jaką miarą mie...ysz, taką ci odmie...ą.
- Do odwa...nych świat nale...y.
- Oliwa sprawiedliwa – zaw...e na wie...ch wypływa.
- Kto sieje wiatr, ten zbiera bu...ę.
- Ka...dy sobie ...epkę skrobie.
- Uczeń bez dwó*o* jak ...o*o*nie... bez karabinu.
- Człowiek Bo...e ig...ysko.
- Jajo chce być mąd...ej...e od kury.
- ...adna praca nie hańbi.

Ćwiczenie 8.

Od podanych wyrazów z „rz” nieobjaśnionym utwórz wyrazy pokrewne.

Np. jarzębina – jarzębinowy, jarzębinka, jarząbek

- burza -
- twarz -
- rzeźba -
- rzetelny -
- porzeczka -
- rzemień -
- kurz -
- orzech -
- wierzch -
- rzęsa -
- rzadki -
- Murzyn -
- wierzba -
- uderzyć -
- tchórz -
- towarzyszyć -
- zmierzch -
- rzodkiew -
- narzędzia -

Ćwiczenie 9.

Uzupełnij tekst brakującymi literami „rz” i „ż”. Pamiętaj o zasadach pisowni. **Jeśli masz wątpliwości, sprawdź pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym!**

W podziemnym królestwie krasnoludków zaczęła się k..ątanina. Ko..enie d..ew zapachniały ..ywicą. Wiosna. Jak to dob..e! Kończą się ju.. zapasy ..ywności. Zjedzono ostatnie o..echy oraz d..em z po..eczek. Za..ądził tedy król, ..eby nadworny kronika.. sprawdził, czy zima naprawdę precz poszła. Wrócił krasnal i tak powiedział: „Najjaśniej..y panie, wdziej znowu ko..uch, bo szaleje śnie..na bu..a, a mróz taki, ..e atrament na kość zama..ł w kałama..u”. „Kalenda.. wyrażnie wró..y wiosnę. Wyj..yj jeszcze raz, mo..e coś ci się p..ywidziało” – rozkazał król. Wyszedł kronika.., wrócił i k..y..em padł u nóg króla; „Wybacz, panie. Chyba wszystko na opak zobaczyłem. Zdejmij ciepłą odzie.., bo nastąpiła najprawdziw..a wiosna”. „Coś kręcisz. Zobacz jeszcze raz, ..ądam ..etelnych wiadomości”. Za chwilę wrócił ka..ełek z nosem zaró..owionymi powiada: „Dziwna ..ecz – ..eki znowu pokrył lód, a ziemia sk..epta jak ..elazo”. Rozgniewał się monarcha: „Wart jesteś kary. Co za ko..yść z tak niepo..ądnego u..ędnika? Sam sprawdzę. Zawołaj stra..e, aby mi towa..yszyły”. Wyszli, pat..ą, a tu trawa się zieleni, p..enica rośnie jak na dro..dżach, wie..by puszczają bazie. „To tak? Ka..ę waćpana w..ucić do ciemnicy albo zamknąć w wie..y”. Ledwie król to powiedział, pociemniało, wiatr śniegiem w twa..e im zawiął. „A to ci ma..ec zbytki wyprawia. Za..artował z nas obu, mości kronika..u”. ..ekł..y to, król wrócił na tron i nakazał, aby go obudzić dopiero w maju. Wiadomo: w marcu jak w garncu, a kwiecień nie lep..y, jak mówi dob..e znane p..ysłowie.

Ćwiczenie 10.

Do podanych wyrazów dopisz wyrazy pokrewne lub takie ich formy, w których „rz” wymienia się na „r”. Podkreśl wymieniające się litery:

Wyraz z „rz”	Wyraz pokrewny	Wyraz z „rz”	Wyraz pokrewny
w skórze		stworzyć	
o chmurze		cesarz	
w chórze		szerzej	

w ofierze garniarz w plenerze o karze przy murze nad morzem		atmosfera w futrze pisarz cmentarz weterynarz malarz	
--	--	---	--

Ćwiczenie 11.

Do podanych wyrazów podaj ich antoniemy zawierające „ż” niewymienne.

wesołość-.....	rozwozić się-.....
zabawnie-.....	leniwie-.....
niejadek-.....	jałowy-.....
królewski-.....	złośliwie-.....

Ćwiczenie 12.

Utwórz związki wyrazów, łącząc w pary podane wyrazy i wypisz je.

kształty, przydrożne, olbrzymi, rzodkiew, różowa, noża, rzadkie, korzeń,
kształtna, twarzowy, wymarzona, żabot, zdarzenie, przyrząd, podróż,
moździerz, uderzenie, bagaż, niekorzystne, pożyteczny, rzeźba, rzeka,
ciężkie, drzewo, wrażenie, ostrze, podróżny, najdłuższa, przeróżne, ciężki

.....
.....
.....
.....
.....

Ćwiczenie 13.

Uzupełnij wyrazy brakującymi literami „ż” lub „rz”.

sreb...ysty pienią...ek	niezwycię...ony ryce...	podró... do Pary...a
przydro...ne d...ewo	odwa...ny dru...ynowy	olb...ymi krą...ownik
najdłu...sza wstą...ka	p...era...jący k...yk	p...eraźliwy w...ask
mę...ny ksią...ę	mro...one b...oskwynie	Lazurowe Wyb...e...e

Ćwiczenie 14.

Ułóż zdania z wybranymi czterema związkami wyrazowymi z ćwiczenia nr 4.

.....

.....

.....

.....

